

ИНТЕГРАЦИЯ НА ПЕТ–ШЕСТГОДИШНИТЕ ДЕЦА ЧРЕЗ МЕТОДА “МОНТЕСОРИ”

Деница Русева

Summary: The article analyzes the problems of the theory of socialization. Five-six year olds all developed social to communicate. Montessori method work with groups of children from three to six years in a group. The idea is that objective is the older children to help larger. Presented in text problems justifying the need for further information and outlines new areas of research in the field of integration of children in society.

Key words: Socialization, society, social skills, Montessori method, open concept

“Монтесори” методът или както го наричат в някои страни свободният метод на работа с децата, е преживял своите 100 години концепция на работа. Социализацията дава в ръцете на свободното дете нормите и правилата на обществото. Моделите на поведение се променят. Културите се различават.

Въпросът е как методът “Монтесори” може да осъществи своята социализираща роля и с какво допринася на пет-шестгодишните деца. Основната причина за неуспеваемостта на мнозинството от деца се изразява в липсата на социални умения как да общуват ефективно, как да правят избори и да вземат решения. Според Едуард Клаперед, спонтанното развитие на детето е в тясна връзка с естествени дейности, сред тях се нарежда и усвояването на ред умелости,

продиктувани от социалните детски потребности (Функционално възпитание”). [7, с. 7]

Детската градина привързва отделните индивиди към общото цяло. Но методът “Монтесори” се явява посредникът между индивида и обществото. Децата прекарват значително по-голяма част от ежедневието си с педагога, отколкото със семейството си. Социализиращата роля на родителя се проявява през ранните години на детството и има за цел да приобщи детето към семейството. Затова ролята на семейството никога не се изнема, защото тя е основополагаща. За А. В. Запорожец и Д. Б. Елконин в тази възраст нараства общата сензитивност, а тя е естествена предпоставка за формиране на компетенциите. Едновременно с ориентиране в социалното пространство детето овладява и човешките отношения чрез общуване с близки възрастни хора, а също така чрез игрови и реални отношения с връстниците си. Това позволява да утвърдят в себе си толерантност и доверие спрямо околните, да се развият като индивиди, способни да се учат от другите и да живеят, изпълнени с позитивна енергия и усещане за разнообразие.

От 27 февруари до 5 март в България се организира Седмичата на Монтесори обучението. Тя е част от международната Седмица на Монтесори обучението, която се провежда в края на февруари и началото на март във всички държави, където този образователен метод е популярен.

Деца трябва да са свободни, за да себеизразяват и показват природните си характеристики. Но средата, в която децата са физически свободни да тичат и да играят не е достатъчна, защото това не би освободило само по себе си детския дух. Първата цел, доколкото това е възможно, е да освободим подрастващото дете от зависимостта му от възрастните. Неговият дом, детската градина и училището са местата, където то може да прави нещата само по себе си – да живее собствения си живот. Там, където взаимодействието между децата от различни възрастови групи е ключов фактор, а свободната концепция на работа и концепция за периодите, в които детето е чувствително към придобиването на определени умения е добре приета. В подготвената среда децата стават все по-активни, а възрастният – все по-пасивен. Детето все повече успява да управ-

лява живота си и правейки така, става господар на собствените си сили. Живеейки свободно в нея, детето влиза в жизненоважна комуникация със собствената си среда и започва да я търси и обича. Най-важното в подготвената среда е редът. Мястото трябва да има всичко и всичко да си остане на собственото място. Възрастният като педагог също е част от подготвената среда, но функцията му е да помага и насочва децата да постигнат съвършенство чрез собствените си усилия.

Някои основни правила, които възрастният като педагог трябва да следва, за да социализира децата в работата си с тях:

– Преподавай ползата от предметите и демонстрирай начина, по който се извършват упражненията от практичния живот. Това трябва да бъде направено спокойно, грациозно и точно така, че децата да направят същото.

– Поддържай изрядна чистота и ред.

– Възрастният свързва детето със средата и когато това се постигне, той става пасивен.

– Наблюдавай децата продължително, за да разбереш кой от какво има нужда.

– Побързай, когато те викат.

– Слушай и отговаряй на детската молба.

– Уважавай и не прекъсвай детето, когато работи.

Монтесори забелязва, че малките деца учат по уникален начин още от раждането си до шестгодишна възраст, като подсъзнателно попиват всичко около тях и фактически се самоизграждат. Монтесори го описва като попиващ ум и сравнява детския ум с гъба, защото детето буквално попива информация от средата чрез сетивата си и се самосъздава просто докато живее. То прави това лесно и естествено, без съзнателно усилие.

Друг факт за социализация е, че в тази възраст представите на детето за заобикалящия го свят започват да се систематизират – различни обекти вече се отнасят към дадена категория или явление, което улеснява установяването на логически и смислови връзки, а като резултат се покачва продуктивността на запомнянето. До голяма степен затова съдейства играта като водеща дейност в предучилищна възраст. В процеса на игра умението да се запомни нещо и да

се възпроизведе навреме в определен обем се явява като едно от най-важните условия за постигане на успех. Детето преминава към все по-сложни видове игрова дейност, към занятия с учебен характер, към изпълнение на достъпни трудови задачи и едновременно с това се съобразява с известни правила и изисквания на възрастните.

Монтесори обучението изглежда много освободено, но дали наистина е така – примерен ритуал. Всяка сутрин е девет часа се провежда сутрешна среща. В 8.55 ч. се заключва външната врата, защото в този час всички деца сядат в кръг за сутрешна среща, където всяко дете се приветства с „добре дошло“. Закъснелите деца, ако са дошли по-късно, трябва да изчакат 35 минути, докато приключи сутрешната среща. Това е като вид урок по точност, модел на поведение, който е валиден не само за детската градина (малка общност, към която те принадлежат), а и за бъдещия живот на децата в други общности, за училище. Има наложено правило, което е валидно за всички и трябва да се спазва, за да се осигури редът на цялата група. Може да се каже, че социализиращата роля на този навик е свързана с това да създаде в децата навик за точност, който ще бъде от значение за по-нататъшния им живот. Ако този навик не бъде научен, това предполага закъснение за работа, създава се впечатление за несериозно отношение към задълженията.

Защо отворената концепция на работа е социализираща? Защото *Монтесори* методът научава децата на самостоятелност, кооперативност и независимост на децата, без значение раса или възраст. Пример: Шестгодишно дете от синята група обича да си играе с петгодишно дете от червената група. Той ѝ помага сама да се събуе, да обуе домашните си чехли за детската градина или просто да подреди вещите си в нейния гардероб. Лиза много дълго наблюдаваше другите деца, вземаше инициатива в много игри.

Изпитвайки потребност към одобрение и обич, осъзнавайки тази потребност и своята зависимост от нея, детето се учи на общоприети позитивни форми на общуване, които са уместни във взаимоотношенията с другите. То се усъвършенства чрез развитието на речевото общуване, с помощта на изразителни движения и действия, които отразяват емоционални отношения.

Монтесори средата е като детски дом и прилича повече на дом, отколкото на детска градина. Стените са боядисани в неутрални

цветове. Има пердета на прозорците, истински растения и постелки на пода. Картините са окачени на нивото на децата и показват хора, предмети и сцени от истинския живот. Мебелите са с детски размери, леки и лесни за пренасяне. Направени са от дърво, за да се мият лесно и местят. Всичко в средата може да бъде достигнато от децата. Стаята е подредена според различни дейности и занимания: занимания за реалния живот, сензорни, езикови, математика, география, биология, приложни изкуства. В двора трябва да има място за тичане, скачане, хвърляне, строене, катерене, копаене, игри с пясък и вода.

Много от децата, с които работим, не поздравяват другите около себе си. Но *Монтесори* методът има специални упражнения, които ще представим накратко отново за потвърждаване социализацията ефект на метода. Ние изследвахме деца от първия етап според Монтесори (пет-шестгодишни деца), които имат основни цели: да се развива самочувствието на децата, да придобиват обноски, да се обогатява речникът им, да се развива независимостта им, да се формират социални компетенции.

Поздравяване на хора

Това е групова презентация, където се дискутират причините, поради които се ползват учтиви форми за общуване и защото трябва да уважаваме всеки човек и всяко другарче. Изберете едно дете, което да се приближи до вас. Клекнете така, че да сте на неговото ниво (за да осъществите контакт с очите), стиснете си ръцете и го поздравете с „Добро утро“.

„Извинете ме“

Педагогът дискутира причините, заради които се ползват учтиви форми за общуване и защо трябва да уважаваме всеки човек и всяко другарче. От малка група деца избира две, кани ги да излязат пред другите и да си говорят. Тогава демонстрира как се прекъсва разговор по учтив начин. Например – ако приближите двама човека, които разговарят (направете пауза) изчакайте удобен момент, за да прекъснете разговора, тогава кажете „Извинете ме“ ..., преди да изложите причините за прекъсването, накрая благодарете. Педагогът показва на децата как да я прекъсват, ако е заета, а те искат да раз-

говарят с нея; детето да се приближи и да каже „Извинете ме ...“. Ако тя е заета и не може да му отговори веднага, го докосва по ръката – това означава, че тя го е чула и ще му обърне внимание възможно най-скоро. Детето трябва да разбере това и да изчака.

Обяснява и други случаи, в които се използва „Извинете ме”..., когато някой е застанал на пътя ни – тогава казваме „Извинете ме”..., и изчакваме човекът да се премести, като не забравяме да благодарим. Дискутират се и други учтиви форми „Моля”, „Благодаря”.

Справяне със ситуация на обида

Обсъждане с децата действие и постъпки, които не бива да правят с другите; щипане, удряне, викане. Показва се как да се справят с подобна ситуация. Например – ако някой ви каже или направи нещо лошо, отговорете ми „Не е хубаво да правиш, да казваш това”. Ако продължава, детето трябва да каже на педагогът.

Контакт с посетител

Обсъждане с децата темата за посетителите. Поощряват се да поздравят посетителите. Но не се насилват децата да поздравяват, ако не искат. Добре е да се каже, че би било хубаво да поздравяват, като стиснат ръката на посетителя с думите „Как сте?” или „Добро утро”. Обяснява се, че на първия въпрос се отговаря „Добре съм, благодаря”, че могат да предложат стол на посетителя, за да седне, ако желае.

Говорене пред група хора

Разказваме на децата как сте прекарвали почивните дни. После ги насърчаваме да се редуват, разказвайки пред другите какво са правили и къде са ходили през почивните дни. Това е формално публично говорене, което изгражда самочувствието и увереността им.

Поведение навън

Преди да се отиде на излет, се правят дискусии с децата за приемливо поведение. Разказва се какви са опасностите, ако някой се отдели от групата и тръгването в другата посока, че не бива да хвърлят боклуци на земята, да протягат ръце или да се провират извън прозорците на автобуса по време на пътуването.

Специални случаи

Дискутират се различни специални случаи: парти за рожден ден; концерт; реч по даден повод; спортни дни. Ако се празнува рожден ден, обясняваме кой е рожденик, за кого са подаръците и тортата; кой трябва да духа свещите. В случай на концерти, речи и т.н. обясняваме на децата, че трябва да бъдат тихи и мирни.

Повече от 50 процента от децата (62%) сигнализират за негативните (отбелязани в проучването като лоши) постъпки на децата. Момичетата дават оценка най-вече у дома чрез различни активности с родителите си, докато момчетата реагират на оценъчна система в детската градина.

Оказване на помощ

Целта е да се поощряват децата да бъдат по-загрижени за другите хора и наясно с нуждите им.

Дискутира се как децата могат да помагат в училище. По-големите деца би трябвало да са винаги готови да помагат на по-малките (когато се обучават или обличат). Педагогът трябва да поощрява формите на взаимопомощ. Например придържане на вратата, докато някой минава, като обяснява причината за това – учтивост и безопасност. Педагогът трябва да поощрява децата да помагат; ако някой се е наранил, да му покажат загриженост и да го успокоят. Да помага при носене на тежки предмети; докато почистват и пренасят маси; при сервиране на закуската. Така децата се учат

едни от други. Така и се създава адекватното включване на децата в живота на обществото. Темата за социализацията е сложна и интересна тема в редица аспекти. Продължава да провокира интереса на учени в различни научни области.

БИБЛИОГРАФИЯ

1. *Ангелов, Б.* Мултимедията, играта и играчките в социокултурната среда на децата”. – В: Предучилищно възпитание, 2001, № 6.
2. *Андреева, Л.* Социално познание и мъждуличностно взаимодействие. София, 1998, с. 285–290.
3. Association Montessori Internationale
4. *Батоева, Д.* Комплексна методика за диагностика на училищната зрелост на 6–7-годишни деца и методически указания за приложението ѝ. С., 1999.
5. *Болингер, З., Д. Мюнк.* Различные взгляды: представления о компетенции в Германия, Великобритания и Франция: одно понятие, три трактовки. – В: Болонский процесс: результаты обучения и компетентностный подход. Москва, 2009.
6. *Василева, Е.* Детето в началното училище. С.: Просвета. 2002.
7. *Монтесори, М.* Дом на детето. Враца, 1932.
8. *Монтесори, М.* Развивай правилно ума на детето! Как? С.: Софтпрес, 2008.

BIBLIOGRAFIYA

1. *Angelov, B.* Multimediyata, igrata i igrachkite v sotsiokulturnata sreda na detsata”, sp. Preduchilishtno vazpitanie, 6/2001.
2. *Andreeva, L.* Sotsialno poznanie i muzhdulichnostno vzaimodeystvie, Sofiya, 1998, s. 285–290.
3. Association Montessori Internationale
4. *Batoeva, D.* Kompleksna metodika za diagnostika na uchilishtnata zrelost na 6–7-godishni detsa i metodicheski ukazaniya za prilozhenieto y. S., 1999.
5. *Bolinger, Z., D. Myunk.* Razlichne vzglyad: predstaveniya o kompetentsii v Germaniya, Veli-kobritaniya i Frantsiya: odno ponyatie, tri traktovki. – V: Bolonskiy protsess: rezulytat obucheniya i kompetentnostny podhod. Moskva, 2009.
6. *Vasileva, E.* Deteto v nachalnoto uchilishte, izd. Prosveta, S., 2002.
7. *Montesori, M.* Dom na deteto, Vratsa, 1932.
8. *Montesori, M.* Razvivay pravilno uma na deteto! Kak?, izd. Softpres 2008.